

Молода спортивна наука України: зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. Вип. 9. Т. 4. Львів: НВФ «Українські технології», 2005. С. 173–177.

3. Грибан Г.П., Опанасюк Ф.Г., Марчук В.М. Методика оцінки вольових проявів у студентів в процесі занять з фізичного виховання. Фізична культура і спорт: проблеми, дослідження, пропозиції. Матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. «Наука і освіта, 2005» Т. 65. Дніпропет-ровськ: Наука і освіта, 2005. С. 84–86.

4. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/

5. Дубовик Ю.М. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до формування морально-вольових якостей учнів основної школи: дис. ... канд. пед. наук: Харків, 2018. 267 с.

6. Лайчук А.М. Формування морально-вольових якостей учнів під час тренувального етапу в спортивній школі. Народна освіта. Електронне наукове фахове видання. https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5588.

7. Мовчан В.П. Фізкультурно-спортивна діяльність як один із засобів виховання дисциплінованості підлітків. «Молодий вчений». № 4.1 (68.1), квітень. 2019. С. 16–19.

8. Стратегія розвитку фізичної культури і спорту до 2028 року. <https://mizhiria-osvita.gov.ua/uploads/1-1.pdf>

9. Griban, G., Kobernyk, O., Terentieva, N., Shkola, O., Dikhtiarenko, Z., Mychka, I., Yeromenko, E., Savchenko, L., Lytvynenko, A., & Prontenko, K. (2020). Formation of health and fitness competencies of students in the process of physical education. Sport Mont, 18 (3), 73-78. doi 10.26773/smj.201008.

10. Griban, G., Kuznietsova, O., Tkachenko, P., Oleniev, D., Khurtenko, O., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E., Lytvynenko, A., Khatko, A., Pustoliakova, L. (2020). Formation of the students' volitional qualities in the process of physical education. International Journal of Human Movement and Sports Sciences, 8 (6), 505-517. doi: 10.13189/saj.2020

References

1. Hryban H. P. Physica educationis et voluntatis: a monograph. Zhytomyr: "Ruta" editae domus. 2008. 168 p.

2. Hryban H.P., Dzenzelyuk D.O. Influxus voluntariae studentium in observantia physicae congruentiae probat. Ludis iuvenibus scientia Ucrainae: coll. de scientia operatur in agro corporis culturae et ludis. Vol. 9. Vol.

3. Hryban H.P., Opanasyuk F.G., Marchuk V.M. Methodus perpendendi indolem virtutis in alumnis in classibus educationis physicae. Corporalis cultus et lusus: quaestiones, investigationes, propositiones. Mater. VIII International scientia et usu conf. "Scientia et Education, 2005" T. 65. Dnipropetrovsk: Scientia et Education, 2005. P. 84–86.

4. Vexillum rei publicae fundamentalis educationis secundae. URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/

5. Yu.M. Praeparatio futurorum magistrorum culturae physicae ad qualitates morales et volitivas formationis scholarum scholae primariae: dissertatio. ... candidatus ped. Sciences: Kharkiv, 2018. 267 p.

6. Laichuk A.M. Institutio qualitates morales et volitivas studentium in scenis paedagogii in schola ludicra. Educatio Publica. Publicatio scientifica electronica. https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5588.

7. Movchan V.P. Corporis culturae ac ludis activitates inter media ad disciplinam eleifend educandi. "Adolescens physicus". 4.1 (68.1), Aprilis. 2019. pp.

8. Imperatorii ad progressionem corporis culturae et ludis usque MMXXVIII. <https://mizhiria-osvita.gov.ua/uploads/1-1.pdf>

9. Griban, G., Kobernyk, O., Terentieva, N., Shkola, O., Dikhtiarenko, Z., Mychka, I., Yeromenko, E., Savchenko, L., Lytvynenko, A., & Prontenko, K. (2020). Formation of health and fitness competencies of students in the process of physical education. Sport Mont, 18 (3), 73-78. doi 10.26773/smj.201008.

10. Griban, G., Kuznietsova, O., Tkachenko, P., Oleniev, D., Khurtenko, O., Dikhtiarenko, Z., Yeromenko, E., Lytvynenko, A., Khatko, A., Pustoliakova, L. (2020). Formation of the students' volitional qualities in the process of physical education. International Journal of Human Movement and Sports Sciences, 8 (6), 505-517. doi: 10.13189/saj.2020

DOI 10.31392/UDU-nc.series15.2023.11(171).13

УДК: 796.01/09 : 796.33

Дулібський А.В.,
кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
доцент кафедри футболу
Львівський державний університет фізичної культури
імені І. Боберського, м. Львів

СПОРТИВНИЙ ВІДБІР, СЕЛЕКЦІЯ ТА ІГРОВА ОРІЄНТАЦІЯ ФУТБОЛІСТІВ У РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА

Республіка Польща – одна з найбільших країн у центральній-східній частині Європи. У Польщі, як великій європейській футбольній державі, створено потужну та гнучку систему спеціалізованого навчання і спортивної підготовки гравців різних амплуа. Наявність найвищого професійного футбольного дивізіону – "Екстракляси", клуби якого представляють Польщу на міжнародній арені у змаганнях за європейські кубки, а також трьох напівпрофесійних футбольних ліг вимагає наявності значної кількості якісних гравців, тренерів, фахівців, причетних до розвитку футбольної галузі країни.

За останні півтора десятиліття Польща виховала декілька поколінь гравців найвищого світового рівня. Ветерани польської національної збірної команди з футболу вийшли на найвищий рівень майстерності та спортивних досягнень. Йдеться, передовсім, про Роберта Левандовського і його партнерів з "Кадри", як називають головну

футбольну команду Польщі. Їх розкритий і реалізований талант – це щоденна рутинна праця клубних академій футболу. Клуби польської "Екстракляси" продовжують випускати у великий футбольний світ багато якісних гравців зі своїх академій, що передбачає планомірний, системний і глибоко продуманий до найменших деталей розвиток футбольної молоді.

Ключові слова: відбір, селекція, ігрова орієнтація, програма, Польща.

Dulibskyy Andriy. Sports selection and game orientation of footballers in Poland. The Republic of Poland is one of the largest countries in the central-eastern part of Europe. Poland, as a major European football country, has created a fairly powerful and flexible system of specialized training and sports training for players of various roles. The presence of the highest professional football division – "Ekstraklasa", whose clubs represent Poland on the international stage in competitions for European cups, as well as three semi-professional football leagues requires a significant number of high-quality players, coaches, specialists involved in the development of the country's football industry.

Over the past decade and a half, Poland has nurtured several generations of world-class players. Veterans of the Polish national football team have reached the highest level of skill and achievement. First of all, we are talking about Robert Lewandowski and their partners from Kadra, as the main football team of Poland is called. But their talent was not given from the sky, and the clubs of the Polish "Ekstraklasa" continue to release many quality players from their academies into the big football world, which implies a systematic, systematic and deeply thought-out development of football youth to the smallest detail.

Therefore, the recent successes of Polish football, and, in particular, the entry of the national team into the final part of the 2020 European Championship (the Poles have not missed the continental championships since 2008) are not accidental. The latter factor suggests that when the time comes for a generational change in the Polish national team, even if there is no player in the team who can be compared in skill level with Robert Lewandowski, the overall quality of the players will undoubtedly steadily increase thanks to the thoughtful and consolidated actions of the functionaries of the national football association, coaches, football specialists.

Key words: selection, game orientation, program, Poland.

Постановка проблеми. Останні роки були надзвичайно напруженим часом для польського футболу. Це був період величезних викликів, які принесли багато успіхів у функціонуванні Польського футбольного союзу, але й змусили польських футбольних функціонерів приймати складні рішення. Вихід національної збірної команди Польщі до плей-офф чемпіонату світу з футболу в Катарі, досягнення юнацьких команд, а також значний рівень довіри, яку УЄФА надає Польщі, делегуючи національній футбольній асоціації право організувати великі міжнародні спортивні заходи. Це результати численних ефективно проведених заходів, які відбулися за останні роки і які принесли позитивні результати у процес розвитку польського футболу [10].

Необхідно, першочергово, підкреслити, що Польська національна футбольна асоціація (PZPN) максимально зацікавлена в ефективному розвитку молодих талановитих гравців. Так, у змаганнях "Екстракляси", склад якої налічує 18 професійних футбольних клубів, діє правило, згідно з яким, починаючи з сезону 2019/2020 років, у кожній команді на футбольному полі повинен з'явитися хоча б один випускник академії футбольного клубу. Це дає можливість логічно завершити розпочатий ланцюжок, коли клуби повинні виховувати молодь, щоб надалі інтегрувати більшість юних талантів у першу команду [1]. Окрім того, в нижчих лігах існують економічні бонуси для клубів, у яких ігровий час у змагальному процесі на футбольному полі отримують молоді гравці, вік яких не перевищує 21 рік.

Тому нещодавні успіхи польського футболу, і, зокрема, вихід національної збірної команди у фінальну частину чемпіонату Європи 2020 року (поляки не пропускали континентальні чемпіонати з 2008 року) та чемпіонат світу 2022 року не випадкові. Важливо й те, що у матчах відбору на чемпіонат світу 2022 року польська національна збірна команда мала у своєму складі дев'ять гравців, народжених після 1 січня 1998 року, і шість таких гравців увійшли до підсумкового складу для участі у фінальній частині чемпіонату світу 2022 року, який проводився у Катарі. Останній фактор свідчить про те, що коли прийде час на зміну поколінь у національній збірній команді Польщі, загальна якість гравців, без сумніву, буде неухильно зростати завдяки продуманим і зконсолідованим діям функціонерів національної футбольної асоціації, тренерів, фахівців футболу. Така консолідація сприяє зміцненню національної збірної команди Польщі, навіть якщо в команді не буде такого гравця, якого можна співставити за рівнем майстерності з Робертом Левандовським чи його партнерами у теперішній національній збірній команді з футболу.

Значна кількість молодих польських талантів з часом потрапляють у європейські футбольні топ-клуби, продовжують свій професійний розвиток, а виступами за "Кадру" приносять безпосередню користь національній збірній команді Польщі. На чемпіонаті світу 2006 року у складі "біло-червоних" було лише п'ять гравців із топ-5 клубних чемпіонатів Європи (це – англійська Прем'єр ліга, іспанська Прімера, італійська Серія А, німецька Бундеслига та французька Ліга 1). На чемпіонаті Європи 2020 року, який проводився у червні 2021 року через пандемію Covid-19, у поляків таких висококваліфікованих гравців було 17. У фінальній частині чемпіонату світу 2022 року, який проводився у Катарі, таких футболістів вже було 20.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. "Золота ера" польського футболу сталася, починаючи з 70-х і тривала до початку 80-х років ХХ століття, коли польська національна футбольна збірна команда досягала своїх найкращих результатів у різних змаганнях. На Кубку світу з футболу здобувала 3-тє місце у 1974 і 1982 роках, та виграла золоту медаль у футбольному турнірі на літніх Олімпійських іграх 1972 року, а також завоювала дві срібні олімпійські медалі у 1976 і 1992 роках. Польща, спільно з Україною, добилася права проведення Чемпіонату Європи з футболу 2012 року, який пройшов на стадіонах Варшави, Познані, Гданська і Вроцлава. Найпопулярнішими та найтитулованішими футбольними клубами країни є "Легія" (Варшава), "Вісла" (Краків), "Рух" (Хожув), "Гурнік" (Забже), "Лех" (Познань), "Шльонськ" (Вроцлав), "Відзев" (Лодзь), "Погонь" (Щецін), які мають дуже добре розгалужену та якісну мережу дитячо-юнацьких шкіл і академій футболу [10].

Після проведення разом з Україною фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року, Польща отримала потужний поштовх для розвитку футболу. Однак функціонери футболу розуміли, що декілька сучасних стадіонів і навчально-тренувальних баз зовсім недостатньо для якісного системного зростання всієї футбольної галузі [2]. Тому в Польщі почали будувати сучасні навчально-тренувальні мультифункціональні спортивні центри, де мають можливість навчатися грі та удосконалювати майстерність десятки тисяч дитячо-юнацьких футбольних команд, з яких клубні футбольні академії часто черпають талановиті і добре навчене футбольне поповнення.

З метою адаптації галузі до нових реалій, у 2013 році Польський футбольний союз став одним із ініціаторів створення Центральної молодіжної ліги Польщі. Змагання серед кращих юнацьких команд розподілено на три вікові категорії: U-15, U-17 та U-18. Вони проводяться між командами 32 футбольних клубів і академій футболу з різних регіонів країни. Така система змагань спрямовує та координує напрямок розвитку всіх дитячо-юнацьких клубів футбольних академій Польщі [11].

На офіційній сторінці ФІФА ініціатива створення такого турніру описана так: "Вплив молодіжної ліги на розвиток футболу в Польщі відбувається двома шляхами: по-перше, вона сприяє підвищенню якості юнацького футболу, організовуючи змагальний процес у трьох вікових категоріях, що дозволяє гравцям підвищувати свій рівень у матчах з однолітками з усієї країни. Крім того, це також допомагає тренерам юнацьких та молодіжних команд краще відстежувати, ідентифікувати та розвивати таланти на ранніх стадіях, викликаючи їх до юнацьких збірних команд під національні прапори на навчально-тренувальні збори та змагальні сесії" [11].

Зв'язок роботи з науковими планами, роботами, темами. Вивчення досвіду виховання і "плекання" футбольних талантів у Польщі здійснювалось у межах теми 2.21 "Удосконалення системи підготовки на сучасному етапі розвитку футболу" згідно Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2016 - 2020 рр. (номер державної реєстрації 0116U001618), а також за темою "Удосконалення системи підготовки кваліфікованих спортсменів в ігрових видах спорту на різних етапах багаторічного удосконалення" згідно зі Зведеним планом НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2021 - 2025 рр. (номер державної реєстрації 0122U001576) [3 - 9]. Роль автора полягає у вивченні та аналізі особливостей відбору та селекції до клубних і національних збірних команд Республіки Польща з футболу.

Мета дослідження – визначити особливості організації та проведення процесу спортивного відбору, селекції та ігрової орієнтації футболістів Польщі.

Основні завдання дослідження:

1. Вивчити досвід організації та проведення процесу спортивного відбору, селекції та ігрової орієнтації футболістів Польщі.
2. Проаналізувати науково-практичні та науково-методичні підходи спеціалістів футболу Польщі щодо організації та проведення навчальних, навчально-тренувальних і змагальних форм спортивного відбору, селекції та ігрової орієнтації у різних вікових групах.
3. Визначити вірогідність використання позитивного досвіду і вибіркової трансляції польської системи організації та проведення процесу спортивного відбору, селекції й ігрової орієнтації футболістів у сучасних умовах розвитку футболу в Україні.

На шляху досягнення мети роботи та вирішення поставлених у процесі дослідження завдань було задіяно такі **методи:**

1. Аналіз науково-методичних та науково-періодичних спеціалізованих літературних джерел.
2. Аналіз і синтез даних та матеріалів всевітньої системи сполучених комп'ютерних мереж Інтернет.
3. Участь в он-лайн вебінарах Польського футбольного союзу (PZPN) у період 2022 - 2023 років.
4. Перегляд і деталізований аналіз матчів чемпіонатів Польщі серед дитячо-юнацьких і професійних команд у період 2022 - 2023 років.
5. Перегляд і деталізований аналіз матчів відбіркових і основних раундів чемпіонатів світу та чемпіонатів Європи за участю юнацьких, молодіжних і національної збірних команд Польщі з футболу за період 2018 - 2023 років.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток польського футболу за останні 15 років, на думку багатьох експертів, прямо і безпосередньо пов'язаний з економікою. У той час, коли більшість країн Європейського Союзу досить проблемно переживали політико-економічну кризу 2008 - 2009 років, Польща завершила цей період з високими позитивними економічними показниками. У 2009 році економіка ЄС продемонструвала спад на 4,5%, проте полякам вдалося досягти економічного зростання на 1,6% за цей період. До пандемії коронавірусу Польща щорічно закінчувала економічний рік з позитивними показниками. У 2013 році агентство Bloomberg визначило економіку Польщі як "найдинамічнішу в Європі". Позитивні тенденції, безумовно, допомогли полякам краще впливати на розвиток футболу, який також уникнув грандіозних криз і мав можливість для поступового зростання.

Важливим у цьому аспекті є і політичний вступ Польщі до складу Європейського Союзу, який відбувся у 2004 році. Цей фактор зробив польських футболістів доступнішими і привабливішими на європейському футбольному ринку, ніж раніше, враховуючи офіційні обмеження у більшості провідних футбольних ліг континенту для гравців, які не мають паспорту ЄС.

Важливо й те, що, на відміну від таких європейських країн як Словаччина, Словенія, Угорщина, Хорватія чи Чехія, поляки можуть похвалитися достатньо стабільною демографічною ситуацією. У Польщі проживає понад 38,5 мільйонів жителів, що значно збільшує шанс "зловити потрібну рибку у футбольному ставку". Географічне положення Польщі також варто при цьому враховувати, якщо йдеться про стрімкий футбольний розвиток цієї країни. Місцеві гравці набагато ближчі за менталітетом до провідних чемпіонатів континенту, ніж футбольні таланти з України, які часто стикаються з проблемою адаптації.

Однак, незважаючи на спільний кордон Польщі з Німеччиною, останніми роками значна кількість польських юних

(елітних) та висококваліфікованих футболістів обирають переїзд до професійних футбольних клубів з Італії. Для багатьох польських талановитих гравців можливість грати в Серії А розглядається як втілення дитячої мрії, адже цей чемпіонат у країні популярніший, ніж німецька Бундеслига.

Не випадково у сезоні-2019/2020 років Польща посіла третє місце за кількістю своїх представників серед усіх іноземних гравців у Серії А. 3 19 гравцями-легіонерами поляки поступалися лише Бразилії (41 футболіст-легіонер) та Аргентині (25 гравців-легіонерів). І хоча в сезоні 2020/2021 років тенденція дещо змінилася у бік зменшення кількості своїх представників (10 поляків зіграли у Серії А, що є 8-ю позицією серед усіх іноземних діаспор), реальна ситуація залишається досить показовою.

Для багатьох клубів італійської Серії А польський футбольний ринок останніми роками також стає дедалі цікавішим. Справа в тому, що футбольні скаутські служби у Європі розвиваються семимильними кроками, і значно більше уваги тепер приділяється навіть незначним за топ-європейськими мірками лігам. При цьому, за найпродуктивнішими у плані спортивного відбору і селекції футболістів високої кваліфікації лігами (чемпіонати Аргентини, Бразилії, Бельгії, Данії, Нідерландів) стежать ще уважніше, а найбагатші клуби з Англії, Іспанії, Італії, Німеччини та Франції намагаються перехопити у конкурентів гідних і майстерних гравців, кандидатів з основних складів більшості професійних футбольних команд.

Тому представники італійської Серії А змушені освоювати нові футбольні ринки, і польська "Екстракляса" виявилася для аппенінців вагомим альтернативним. Тільки за останні роки можна згадати досить успішні трансфери Зелінського, Скорупського, Пйонтека, Залевського, Дронговського та інших.

Інвестиції, що надходять від європейських клубів, сприяють економічному розвитку "Екстракляси", і з кожним роком суми надходжень стають значно соліднішими. Не дивно, що три найдорожчі трансфери у чемпіонаті Польщі датуються останніми п'ятьма сезонами, і мова йде про суми у 7, 9 і 10 мільйонів євро.

Якщо раніше польські клуби погоджувалися відпускати своїх талантів у зарубіжні клуби у молодому віці, то тепер вони вважають за краще залишити гравців ще на рік-два у себе в Польщі у першій команді, щоб потім продати їх у закордонні клуби значно дорожче. Це, серед іншого, робить місцевий чемпіонат конкурентоспроможнішим та підвищує його загальний рівень. Такий підхід, ймовірно, принесе ще більш дивіденди польському футболу в найближчі декілька років.

Польський футбольний союз також не стоїть осторонь, а намагається спрямувати розвиток місцевого футболу в потрібне для країни русло. Провідною фігурою у цьому процесі є легендарний у минулому гравець національної збірної команди Польщі з футболу Збігнев Бонек, який певний час був керівником асоціації, і чия спортивна кар'єра також безпосередньо була пов'язана з Італією. Саме завдяки Бонеку та його старанням зараз у Польщі проходять процеси з удосконалення та розвитку системи дитячо-юнацького і професійного футболу.

За сприяння Польського футбольного союзу за часів керівництва Збігнева Бонека було підготовлено програму розвитку польського футболу "Національна модель гри", яка була відповіддю на необхідність регулювання та ефективного впровадження новітніх підходів до проблем навчально-тренувального процесу та змагальної діяльності дитячо-юнацьких і професійних команд з футболу у Польщі.

"Національна модель гри" була створена не тільки для того, щоб уніфікувати та систематизувати концепцію і стандарти гри в національних збірних і клубних командах з футболу.

Програма створювалася ще і для того, щоб забезпечити основу для засвоєння практичних знань, які були б

Рис. 1. Графічне зображення структури гри 11 x 11 футболістів у "Національній моделі гри" (за матеріалами <http://www.laczynaspilka.pl/>)

творчим натхненням для всіх тренерів, які працюють у Польщі, незалежно від рівня їх підготовленості та практичного досвіду. Основний акцент цього програмного документу – раціональне поєднання теорії та практики. Автори програми дотримувалися важливого методичного принципу, який наполягає на тому, що немає теорії без практики і навпаки.

Представлені пропозиції стосувалися як структури гри 11 x 11 футболістів (що було доповнено логічною послідовністю та співвідношенням тактико-стратегічних дій дитячих та юнацьких змагань у схемах 4 x 4, 5 x 5, 7 x 7 та 9 x 9 футболістів), так і уніфікацією найменувань та нумерації позицій, профілями гравців на заданій позиції, загальними

ігровими нормативами. Поведінка гравців і тренерів, вимоги до організації та проведення навчально-тренувальних занять, а також уніфіковані ФІФА Правила гри (йдеться про принципи "Чесної гри" з девізом "Футбол єднає нас") стали орієнтирами для всіх футбольних організацій у Польщі.

Рис. 2. Графічне зображення структури гри дитячих та юнацьких змагань у схемах 5 x 5, 7 x 7 та 9 x 9 гравців у "Національній моделі гри" (за матеріалами <http://www.laczynaspilka.pl/>)

При цьому "Національна модель гри", стверджували автори програми, повинна формувати широкий спектр рішень, що забезпечують надійну платформу для формування власних, найефективніших ігрових моделей. Хоча, як вважали автори, кожна ігрова модель унікальна, неповторна і характерна для певної футбольної команди. З огляду на наведену вище тезу "Національна модель гри" повинна залишатися на відносному рівні узагальненості та універсальності рішень. Незважаючи на те, що пропозиція авторів, за своєю глибиною та основною сутністю, ґрунтується на використанні ігрової тактичної системи 1+4+3+3 та її модифікацій, творчий дизайн всього проекту не виключає здійснення навчально-тренувальних методичних підходів в інших ігрових схемах. З метою підвищення конкурентоздатності польських команд на міжнародній спортивній арені вважалося за необхідне змагатися у цій атакуючій формації і пропагувати такий спосіб гри.

Що стосується великих міжнародних досягнень, то ще у 2018 році оглядач Financial Times Саймон Купер висунув цікаву гіпотезу, що нинішній розвиток польського футболу йде за аналогічним сценарієм з грецьким, іспанським або португальським. Купер проаналізував ті періоди, коли національні збірні команди цих країн у кінцевому результаті досягали перемог на континентальних турнірах. Звичайно, уявити собі збірну Польщі переможцем великого турніру, навіть з Левандовські у складі, нині надзвичайно складно, але насправді, за належного рівня розвитку системи дитячо-юнацького і молодіжного футболу в країні, цей момент дійсно може стати лише питанням часу.

Перспективи подальших досліджень полягають у науковому, науково-практичному і науково-методологічному пошуку розв'язання основних завдань спортивного відбору, селекції та ігрової орієнтації у системі дитячо-юнацького і професійного футболу України, який після пандемії Covid-19 та повномасштабного вторгнення російської федерації, перебуває у пригніченому стані.

Висновки.

1. У Польському футбольному союзі, за даними якого найпопулярнішим видом спорту у країні займається понад 2,23 % людей від кількості всього населення великої європейської країни, створена чітко продумана і структурована система навчання, виховання, спортивного тренування, удосконалення і розвитку ігрових можливостей юних (елітних) футболістів, починаючи вже з 5-річного віку.

2. Основа польського теоретико-методичного підходу щодо організації та проведення процесу спортивного відбору, селекції й ігрової орієнтації футболістів у сучасних умовах – використання ігрового та змагального методів "плекання" та виховання футбольних талантів – гравців різних амплуа. Одночасно з розвитком творчого ігрового потенціалу польських юних (елітних) футболістів акцент фахівців формується на гармонійно-всесторонньому зростанні футбольних особистостей.

3. Сутність досягнень польського футболу у сфері розвитку молодих талантів полягає у таких основних аспектах:

- Польський футбольний союз (PZPN) має довгу історію організації змагань на різних рівнях, включаючи юнацькі, студентські, аматорські та професійні ліги;

- PZPN сприяє розвитку футбольної інфраструктури, надаючи фінансову і технічну підтримку клубам, школам і академіям. Одним із яскравих прикладів є проект "Футбольна мрія", який створює спортивні комплекси для дітей і молоді в усіх регіонах країни;

- PZPN співпрацює з іншими країнами та міжнародними організаціями, такими як ФІФА, УЄФА, НАТО та ЄС, з метою обміну досвідом, проведення навчально-тренувальних таборів, семінарів і воркшопів для тренерів, суддів і футболістів;

- PZPN прагне популяризувати футбол серед широкої громадськості всієї країни, організовуючи різноманітні заходи, такі як "День футболу", "Фестиваль малого футболу", "Футбольна академія" та інші;

- PZPN пишається своїми вихованцями та гравцями національної збірної команди Польщі з футболу, які досягли успіху на національному і міжнародному рівнях, серед яких Роберт Левандовські, Войцех Щенснї, Якуб Блажчиківські, Кшиштоф Пйонтек, Пйотр Зелінські.

4. Для українського футболу трансляційними напрямками запровадження нововведень згідно досвіду вивчення розвитку футбольної індустрії Польщі можуть виступати елементи поєднання освітньої, спортивної та економічної складових діяльності професійних футбольних клубів, академій, шкіл, національної асоціації футболу.

5. Важливим аспектом діяльності Української асоціації футболу (УАФ) може бути проведення навчально-тренувальних занять відомими українськими і зарубіжними фахівцями та спеціалістами, а також формування ліберально-демократичних підходів до існування турнірних оцінкових критеріїв діяльності футбольних клубів, академій, шкіл. Це надасть можливість дитячо-юнацьким тренерам і, перш за все, юним футболістам відчувати приємні емоції від виконання ігрових завдань без складних таблично-турнірних навантажень, отримати максимальне задоволення та радість від гри.

Література

1.Балан, Б. А. (2023). Організаційно-практичні особливості раціональної підготовки футболістів 17 – 21-річного віку в період переходу до професійних команд. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), (10(170), 32-37. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.10\(170\).07](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.10(170).07)

2.Гребік, О., Хомич, А., Гнітецький, Л., Борисюк, С., Хриплюк, О., Крот, А., & Бугайчук, Н. (2023). Вплив занять футболом на фізичну підготовленість юнаків. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), (10(170), 57-62. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.10\(170\).13](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.10(170).13)

3.Дулібський, А. В. (2020). Спортивний відбір у футболі як раціональна система педагогічного пошуку обдарованих людей у галузі спорту. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15.

Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), (8(128), 54-60. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.8\(128\).13](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.8(128).13).

4. Дулібський, А. (2021). Організація спортивного відбору в системі дитячо-юнацького і професійного футболу Англії. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, (6(137), 60-65. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.6\(137\).14](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.6(137).14)

5. Дулібський, А. (2021). Спортивний відбір, селекція та ігрова орієнтація футболістів у Бельгії. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, (7(138), 50-57. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.7\(138\).10](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.7(138).10)

6. Дулібський, А. (2023). Особливості організації спортивного відбору та селекції до клубних і національних збірних команд Франції з футболу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, (8(168), 56-61. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.8\(168\).11](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.8(168).11)

7. Дулібський, А. В., Когут, Ю. В., Мартиняк, Ю., & Строкун, М. Я. (2023). Спортивний відбір та селекція до клубних і національних збірних команд Німеччини у чотирирічних циклах підготовки до змагань. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, (7(167), 78-83. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.7\(167\).15](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.7(167).15)

8. Дулібський, А. (2023). Спортивний відбір, селекція та ігрова орієнтація футболістів у Нідерландах. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, (9(169), 50-56. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.9\(169\).10](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.9(169).10)

9. Дулібський, А. (2023). Спортивний відбір і селекція футболістів у Данії. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, (10(170), 77-83. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.10\(170\).17](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.10(170).17)

10. Офіційний сайт Польського футбольного союзу. – Режим доступу: <https://www.pzpn.pl/>.

11. Офіційна сторінка Польського футбольного союзу на сайті ФІФА (англ.). – Режим доступу: <https://www.fifa.com/about-fifa/associations/POL/>.

References

1. Balan Bogdan. Organizational and practical features of rational training of 7-21-year-old football players during the transition to professional football. *Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports)*, (10(170), 32-37. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.10\(170\).07](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.10(170).07)

2. Hrebik O.V., Khomych A.V., Hnitetky L.V., Borysiuk S.Yu., Khrypliuk O.P., Krot A.S., Bugaichuk N.B. The influence of football classes on the physical fitness of young men. *Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports)*, (10(170), 57-62. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.10\(170\).13](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.10(170).13)

3. Dulibskyy Andriy. (2020). Sports selection in football as a rational system of a pedagogical search talented people in the sports industry. *Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). Issue 8 (128) 2020. DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2020.8(128).13*

4. Dulibskyy Andriy. (2021). Organization of sports selection in the system of children's and youth and professional football in England. *Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports)*, (6(137), 60-65. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.6\(137\).14](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.6(137).14)

5. Dulibskyy Andriy. (2021). Footballers' sports selection and game orientation in Belgium. *Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports)*, (7(138), 50-57. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.7\(138\).10](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.7(138).10)

6. Dulibskyy Andriy. Features of the organization sport selection to the club and national football teams of France. *Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports)*, (8(168), 56-61. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.8\(168\).11](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.8(168).11)

7. Dulibskyy Andriy, Kohut Yuriy, Martyniak Yuriy, Strokun Mykhaylo. (2023). Selection for the club and national teams of Germany in four-year cycles of preparation for competitions. *Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports)*, (7(167), 78-83. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.7\(167\).15](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.7(167).15)

8. Dulibskyy Andriy. Selection and playing orientation of footballers in the Netherlands. *Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports)*, (9(169), 50-56. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.9\(169\).10](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.9(169).10)

9. Dulibskyy Andriy. Selection of footballers in Denmark. *Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports)*, (10(170), 77-83. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.10\(170\).17](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.10(170).17)

10. Official site of the Polish Football Union. - Access mode: <https://www.pzpn.pl/>

11. Official page of the Poland Football Association on the FIFA website (English). Access mode: <https://www.fifa.com/about-fifa/associations/POL/>.